

Zlostavljanje djece i žena

Malatestinić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:350445>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARIJA MALATESTINIĆ

ZLOSTAVLJANJE ŽENA I DJECE

Završni rad

Pula, rujan, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARIJA MALATESTINIĆ

ZLOSTAVLJANJE ŽENA I DJECE

Završni rad

JMBAG:01120624303, redoviti student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Sociologija odgoja i obrazovanja

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Sociologija odgoja i obrazovanja

Znanstvena grana: Sociologija

Mentor: prof. dr. sc. FulvioŠuran

Pula, rujan, 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SAŽETAK

Nasilje nad ženama i djecom unutar obitelji je problem koji utječe na cjelokupno društvo. Hrvatska udruga socijalnih radnika te ostali stručnjaci pokušavaju pronaći rješenje za sve vrste obiteljskog nasilja tj. fizičko, emocionalno, ekonomsko te nasilje uzrokovano zanemarivanjem. Korak do rješenja je razumijevanje uzroka i posljedica navedenog problema.

Obitelj bi za svako dijete trebala biti mjesto sreće, sigurnosti i mjesto gdje će se osjećati poželjno, voljeno i podržavano. S druge strane, brak, veza ili bilo kakav drugi odnos između muškarca i žene se također treba temeljiti na poštovanju, uvažavanju mišljenja druge osobe, na kompromisima i dogovorima. Svaki odnos koji nema ove komponente koje su ključne za čovjekovo stanje, mir i sreću, nije zdrav odnos.

Posljedice kroz koje prolaze djeca tretirana loše, i žene koje žive nezadovoljnu vezu su dugoročne i opasne. Najčešće se očituju u području intelektualnog i mentalnog područja (kod djece), školskog uspjeha, životnog očekivanja, u međuljudskim odnosima, socioemocionalnog razvoja ina koncu svega, mentalnog zdravlja, koji nema cijenu. Osim tjelesnih povreda, javlja se osjećaj nezadovoljstva sa samim sobom, gubi se smisao za život općenito, narušeno je samopouzdanje i samopoštovanje, te ono najgore, javlja se osjećaj bezvrijednosti i krivnje, koji nitko nema pravo osjetiti. Neosporivo je da nasilje bilo nad djetetom ili ženom štetno utječe na svako područje te ograničava i ostavlja posljedice koje su nekada i cjeloživotne.

Osim što svaki od ovog nasilja ostavlja posljedice na pojedinu koja je to proživjela, kroz ovaj će se rad ukazati na to da se taj problem tiče cijelog društva i kao takvo, o njemu treba biti raspravljeno i određene mjere je nužno poduzeti.

U zaključku će se još jednom spomenuti glavni problemi, posljedice zlostavljanih i način na koji bi se odgojem moglo poraditi na suzbijanju nasilja i kvalitetnom i zdravom odgoju mladog djeteta, koji će isto tako jednom biti roditelj i imati odgovornost nad njim, ali isto tako i moć da se prema njemu ne ponaša na adekvatan način. Iz tog je razloga od malih nogu važno učiti dijete o zdravim međuljudskim odnosima, pružiti mu primjer dobrog roditeljstva i odgajanja, biti mu na raspolaganju te otvoreno pričati s njim o bilo kakvoj tematici. Suzbijanje nasilja u djetinjstvu je najzahvalniji i najteži zadatak roditelja, pogotovo u današnje vrijeme kada je svakim danom sve prisutnije.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. OBITELJSKO NASILJE	3
2.1. OBLICI NASILJA UNUTAR OBITELJI	3
2.1.1. FIZIČKO ILI TJELESNO NASILJE	4
2.1.2. EMOCIONALNO ILI PSIHIČKO NASILJE	5
2.1.3. SEKSUALNO NASILJE	6
2.1.4. EKONOMSKO NASILJE	7
2.1.5. ZANEMARIVANJE	7
3. SOCIJALNA ISKLJUČENOST – POJMOVI I DEFINICIJE	8
4. HRVATSKA UDRUGA SOCIJALNIH RADNIKA	10
5. NASILJE NAD ŽENAMA	11
5.1. TERMINOLOGIJA NASILJA NAD ŽENAMA	11
5.2. UZROCI NASILJA NAD ŽENAMA	13
5.3. POSLJEDICE ZLOSTAVLJANJA	14
5.4. STAVOVI ŽENA PREMA NASILJU U OBITELJI	14
5.5. ISTRAŽIVANJA	15
6. NASILJE NAD DJECOM	18
6.1. POČINITELJI	18
6.2. POSLJEDICE ZLOSTAVLJANJA	18
6.3. ISTRAŽIVANJA	20
6.3.1. FIZIČKO ZLOSTAVLJANJE	20
6.3.2. EMOCIONALNO ZLOSTAVLJANJE	22
6.3.3. SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE	23
6.3.4. ZANEMARIVANJE DJECE	25
7. ŽENE I DJECA ŽRTVE OBITELJSKOG NASILJA-STANJE I PODACI U RH	27
8. PREVENCIJA I SUZBIJANJE OBITELJSKOG NASILJA	30
8.1. HRVATSKO ZAKONODAVSTVO I NJEGOVA IMPLEMENTACIJA	31
8.2. PRAVA ŽENA I DJECE U RH	32
8.3. STRUČNJACI I INSTITUCIJE U RH	35
9. EDUKATIVNA TRIBINA: STOP NASILJU NAD DJECOM, STOP NASILJU NAD ŽENAMA	37
10. ISTANBULSKA KONVENCIJA	38
10.1. GLAVNA OBILJEŽJA KONVENCIJE	39
10.2. ISTANBULSKA KONVENCIJA U RH	40
11. ZAKLJUČAK	42
12. LITERATURA	44

1. UVOD

Nasilje nad ženama i djecom u obitelji je prisutno u svim zemljama i kulturama međutim sustavno nije dovoljno dobro i duboko proučeno što manjak znanstvenih članaka na tu temu potvrđuje. Nasilje u obitelji, čije žrtve su žene, djeca i katkad muškarci, ima svoja obilježja, posljedice i sudionike te će se sljedeće stranice usredotočiti na detaljnije objašnjenje njih.

Sljedeće cjeline će se također usredotočiti na nasilje nad djecom, kako ono utječe na djecu, njihovo djetinjstvo i život općenito, kako se manifestira na dječji socijalni, moralni, emocionalni i kognitivni razvoj te kakve posljedice ostavlja na razvoj. Nadalje, svrha rada je prikazati na koje sve negativne načine nasilje utječe, kako na djecu, tako i na žene i njihovu budućnost. Istraživanje i obrada tematike ovoga rada pruža uvid u navedeni problem i poticaj na pomoć obiteljima koje su u riziku postanka dijela ovog problema.

Usprkos modernizaciji i emancipaciji žena u hrvatskome društvu, ovome se problemu ne posvećuje dovoljna pozornost. Sociologija kao znanost o društvu i načinu na koje ta društva oblikuju ponašanje, vjerovanja i identitet ljudi, s ulogom prepoznavanja i razumijevanja društvenih odnosa, vrijednosti i procesa, ima zadatak pristupiti ovom problemu iz sociološke perspektive. Nasilje nad ženama i nad djecom je sociološki iznimno važna tema koja proučava i nastoji uvidjeti prepreke i posljedice s kojima se žene i djeca susreću. Za borbu protiv nasilja važno je biti osviješten o pojedinim vrstama istoga, kako nad djecom i ženama od strane muškaraca, tako i nasilja u društvu općenito. U teorijskom i istraživačkom radu postavljaju se brojna istraživačka pitanja koja nisu vodilje kod rješavanja tog problema, a najčešća pitanja su kako mjeriti nasilje u intimnim vezama i koji su oblici nasilja najzastupljeniji.

Nasilje nad djecom i ženama može se odvijati kod kuće, unutar obitelji, pa se taj oblik naziva obiteljsko nasilje. Dodatni problem uz nasilje jest uznemiravanje koje se može manifestirati na javnim mjestima, ulicama, parkovima i drugim javnim površinama i sredstvima javnog prijevoza. Uz uznemiravanje se najčešće vežu zastrašivanje, prijetnje, spolno uznemiravanje, koje može odvijati i na radnome mjestu ili obrazovnim ustanovama.

Prioritet ovog rada će biti na definiciji nasilja i vrsta nasilja, s izričitim naglaskom prema ženama i djeci. Uzroci i posljedice takvog nasilja će, kroz primjere, prikazati nedovoljno bavljenje ovim problemom. Pregledom psihičkih i fizičkih posljedica žena i djece uvidjet ćemo ovu pojavu kao društveni problem i nužnost njegovog suzbijanja i prevencije. Definirat će se pojam nasilja i obiteljskog nasilja, njegove vrste i kojoj vrsti pripadaju određeni oblici ponašanja. Nastojat će se objasniti posljedice žena i djece nakon bilo kojeg oblika nasilja i opisati obilježja žrtava i počinitelja koristeći različite terminologije koje se za to upotrebljavaju.

2. OBITELJSKO NASILJE

Nasilje se definira kao odnos dviju strana u kojemu jedna strana uporabom ili prijetnjom sile utječe na drugu stranu. Ono je vrlo često svjesno usmjereno prema drugome s ciljem nanošenja psihičke i fizičke boli. Nasilje nad ženama i djecom često je svrstano u obiteljsko nasilje. Obiteljsko nasilje je skup ponašanja čiji je cilj uspostaviti moć i kontrolu nad drugim osobama upotrebom sile, zastrašivanjem i manipuliranjem.¹Nasilje u obitelji karakterizira želja jednog člana obitelji da uspostavi kontrolu različitim neprimjerenim postupcima nad ostalim članovima. Ovo je nasilje svugdje prisutno. Istraživanja su pokazala da je brojka neprijavlivanja nasilja unutar obitelji vrlo visoka upravo iz straha za vlastiti život. Seksualno se zlostavljanje također ne prijavljuje zbog osjećaja srama, neugode i straha, i ono ima najveću proporciju brojki neprijavlivanja.

Obiteljsko nasilje je pojam koji seže daleko u prošlost, gdje je u nekim zemljama i kulturama bilo socijalno prihvatljivo. Ženama i djeci su se postavljala ograničenja razne vrste, a muškarci su bili ti koji određuju o svemu. U srednjem vijeku su djeca i žene bili niža bića koja također nemaju pravo na vlastitu riječ. Na ovaj se problem gledalo kao na privatni, a ne javni. Nasilje nad djecom bila je metoda kojom se održavala poslušnost te su se tako prenosile odgojne vrijednosti. Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, u nasilje se ubraja tjelesno kažnjavanje i svaki način ponižavajućeg postupanja prema djeci u odgojne svrhe

2.1. OBLICI NASILJA UNUTAR OBITELJI

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, nasilje se može pojaviti u različitim oblicima, a često se javljaju istovremeno. Osim prema obliku nasilja, nasilje u obitelji se dijeli na žrtve, pa tako razlikujemo nasilje među partnerima, nasilje nad djecom i nasilje nad starijim osobama.

U smislu ovog Zakona, obitelj čine: ²

- a) žena i muškarac u braku, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih

¹dostupno na: <http://www.psyhoaktiva.hr/tretmanski-centar/sto-je-obiteljsko-nasilje.html>, 05.06.2019.

²dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-nasilja-u-obitelji>, 05.06.2019.

- b) žena i muškarac u izvanbračnoj zajednici, djeca svakog od njih i njihova zajednička djeca
- c) osobe koje imaju zajedničku djecu
- d) skrbnik i štićenik
- e) udomitelj, korisnik smještaja u udomiteljskoj obitelji i članovi njihovih obitelji dok takav odnos traje

U svim postupcima povezanim s nasiljem u obitelji prema ovom Zakonu primjenjuju se odredbe Prekršajnog zakona, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o sudovima za mladež, ako ovim Zakonom nije drugačije propisano. (Članak br. 2) ³ Nadležna su tijela dužna voditi brigu o svim potrebama žrtve i omogućiti joj pristup odgovarajućim službama. Također, interesi djeteta izloženog ikakvom nasilju su prioritetni u svim postupcima. Nasilje nad djetetom kao i nad ikome drugim može biti fizičko ili tjelesno, emocionalno ili psihičko, ekonomsko i seksualno nasilje te zanemarivanje. Sud, nad počiniteljem nasilja u obitelji, može primijeniti mnogo zaštitnih mjera, a neke od njih su obvezni psihosocijalni tretman, zabranu približavanja žrtvi nasilja u obitelji, udaljenje iz stana, kuće ili bilo kakvog drugog stambenog prostora te obavezno liječenje od ovisnosti.

2.1.1. FIZIČKO ILI TJELESNO NASILJE

Fizičko je nasilje namjerno nanošenje tjelesnih ozljeda. U tjelesno se nasilje ubraja guranje, šamaranje, gušenje, fizičko zadržavanje, fizičko sprječavanje pokreta, grizenje, trganje odjeće s osobe, gađanje predmetima, svaki oblik i primjena sile bez obzira na to je li ozljeda nastupila ili nije. Najčešći znak tjelesnog nasilja su modrice, a njihova analiza omogućuje odgovor na pitanje jesu li nastale slučajno ili nisu, promatrajući njezin položaj i oblik. Tjelesno nasilje nad djecom može se prepoznati kada su ozlijede na nespecifičnom mjestu kod kojeg je teško moguće da je uzrok slučajna povreda. Ovo je nasilje najraširenije u obitelji.

Ponekad su posljedice zlostavljanja smrtno. Sredstva kojima se nanose tjelesne povrede jesu: šaka, ruka, lakat, glava, noga, noga obučena teškom cipelom, nož, drveni kolac, letva, štap, stolac, boca, željezna posuda i sl. (Ž. Horvatić i J. Rađenović, 1988).

³dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-nasilja-u-obiliji>, 05.06.2019.

Ako se djeci daju štetni lijekovi, droge ili alkohol, to je također fizičko zlostavljanje. Djeca koja su fizički zlostavljana često se godinama oporavljaju od emocionalne traume.

Prema Kseniji Bauer (2006.), višoj savjetnici Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, tjelesno je nasilje vidljivo pomoću indikatora u obitelji koji utječu na razvoj ovog oblika nasilja, a to su ekonomske poteškoće, osobni ili bračni problemi, socijalna izolacija, skeptičnost, roditelji koji su bili žrtve u djetinjstvu i oni koji sada ne pokazuju nikakvu brigu prema vlastitome djetetu. Također, ovo je nasilje vidljivo pomoću tjelesnih znakova (neobične modrice, ugrizi, opekotine, česte povrede, ...) i znakova u ponašanju (dijete je zabrinuto, izgleda uplašeno od roditelja, često kasni na nastavu, ima problema u socijalizaciji i druženju s drugima, povučeno je i odjećom prekriva ozljede). Tjelesno nasilje nije uvijek vidljivo i prikazano, već je često prikriveno.

2.1.2. EMOCIONALNO ILI PSIHIČKO NASILJE

Emocionalno ili psihičko nasilje podrazumijeva najčešće verbalni, a može biti i neverbalni oblik, gdje se ozljede nanose nečijoj psihi. Takav oblik uključuje ponižavanje, ismijavanje u javnosti, nazivanje pogrdnim imenima, psovanje, kritiziranje tuđih postupaka, prijetnje, uhođenje, uništavanje tuđih stvari i slično. Primjena psihičke prisile uznemiruje, povređuje dostojanstvo i ugrožava slobodu kretanja. Ovakvi oblici ponašanja dakako nepovoljno utječu na ličnost i psihičko zdravlje.

Emocionalno nasilje nad ženom često ostaje nezapaženo i neprimijećeno od strane okoline, pa tako i institucija, budući da se ona osjeća krivom i odgovornom, a u većini slučajeva ni ne potraži pomoć. Postoji i emocionalno nasilje nad starijima i nemoćnima, što uključuje manipulaciju i kontroliranje osoba. Neke od pojava jesu ponižavanje, optuživanje, ignoriranje potreba starijih osoba, socijalna izolacija, neprimjerene geste i sl. U djece, emocionalno nasilje uključuje odbacivanje djeteta, teroriziranje, kritiziranje, sramoćenje, verbalno napadanje, isključivanje iz obiteljskih aktivnosti, ne pridavanje pažnje djetetovim potrebama, željama i osjećajima te pretjerani pritisak na dijete što ga ograničava, straši i zbunjuje.

Ovo nasilje uključuje različite zabrane koje nisu primjerene dobi žrtve, kao naprimjer druženje s prijateljima, zapošljavanje i slično. Psihičko se nasilje odvija svakodnevnom verbalnom upotrebom, a česte su rečenice: „Kamo li sreće da se nikada nisi ni rodio/rodila!“, „Od tebe nikada neće biti ništa!“ itd.

Prema Kseniji Bauer, ovo se nasilje prepoznaje po agresivnošću djeteta, u poremećajima spavanja, sramežljivošću, posramljenošću i suzdržanošću osjećaja.

2.1.3. SEKSUALNO NASILJE

Seksualno nasilje čine neželjeni fizički kontakti, od kojih se silovanje smatra najgorim oblikom. Opisujemo ga kao „svako prisiljavanje, iskorištavanje ili nagovaranje na rodoskrvnuće, intimni tjelesni kontakt i ikakvu seksualnu aktivnost koju svojom voljom osoba ne želi ili o njoj iz ikakvih razloga ne može odlučivati.” (Zloković, 2009.) U seksualno nasilje nad ženom ubraja se prisiljavanje na spolne odnose, neželjeno dodirivanje, prisila na snimanje spolnih odnosa ili prisilu na gledanje pornografije. Seksualno nasilje nad djecom definiramo kao bilo koju vrstu seksualnog kontakta koji se odvija između odrasle osobe i djeteta. Uključuje prisiljavanje na sudjelovanje u seksualnim aktivnostima, promatranje seksualne aktivnosti, neprimjereno dodirivanje djeteta te davanje seksualnih komentara. Zlostavljač je najčešće osoba koja je djetetu poznata i bliska. Djetetu će ovakve posljedice ostati trajno i neće se riješiti same, stoga ukoliko je dijete u djetinjstvu bilo zlostavljano, ono se ne smije zanemariti te mu mora biti pružena adekvatna pomoć kako ne bi imao problema sa samim sobom, niskim samopoštovanjem i samopouzdanjem i slično.

Seksualno nasilje dijeli se na zlostavljanje bez tjelesnog kontakta i zlostavljanje s tjelesnim kontaktom. Prema Kseniji Bauer, ovo je nasilje moguće prepoznati kroz:

- Tjelesni znakovi – otežano hodanje ili sjedenje, spolne bolesti u pubertetu (ako govorimo o nasilju nad djecom), trudnoća, razderana odjeća
- Znakovi seksualnog nasilja u ponašanju djeteta – agresivnost u ponašanju, različite noćne more, nesanica, spavanje uz svjetlo, problemi u školi, bijeg od kuće
- Znakovi kod roditelja/skrbnika – pretjerano zaštitničko ponašanje prema djetetu i ljubomora, zlouporaba alkohola i sredstava ovisnosti, zavođenje djeteta

2.1.4. EKONOMSKO NASILJE

Pod ekonomskim nasiljem se podrazumijeva oštećenje ili uništenje osobne i zajedničke imovine te zabrana ili onemogućavanje korištenja osobne i zajedničke imovine kao i svaki pokušaj navedenog. Također oduzimanje prava ili zabrana raspolaganja osobnim prihodima ili imovinom stečenom osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja ili rada, prisiljavanje na ekonomsku ovisnost, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i skrb o djeci ili drugim uzdržavanim članovima zajedničkog kućanstva se isto smatra ekonomskim nasiljem.

Kod žena, ekonomsko nasilje podrazumijeva oduzimanje materijalnih i financijskih sredstava za život i osobne potrebe, uzimanje njezinog vlasništva ili zajedničke uštedevine i u slučaju razvoda neplaćanje alimentacije. Naravno, postoji i ekonomsko zlostavljanje djeteta koje se očituje u tome da djetetovi roditelji odbijaju raditi i zarađivati te neodgovorno troše novac, ne raspoređuju ga i troše ga isključivo za svoje potrebe.

2.1.5. ZANEMARIVANJE

Ovaj je pojam rašireniji od direktnog nasilja nad djecom i odnosi se samo na djecu. Iako su posljedice jednake, ova vrsta nasilja obuhvaća propuštanje roditelja u zadovoljavanju djetetovih tjelesnih, emocionalnih, medicinskih i obrazovnih potreba koje su nužne i potrebne za uobičajen razvoj i život. Fizičko zanemarivanje uključuje uskraćivanje djetetu osnovne potrebe (higijena, hrana, ...).

Emocionalno zanemarivanje uključuje ponašanja kao što su uskraćivanje pažnje i ljubavi, podrške i sigurnosti, korištenje alkohola pred djetetom i poticanje njega na isto i slično. Obrazovno ili edukativno zanemarivanje uključuje izostajanje djeteta s nastave, a da to roditelju znaju, nedolaženje na roditeljske sastanke i informacije, neinformiranje o djetetovom uspjehu u školi i slično.

Znakovi po kojima možemo prepoznati mogućnost ove vrste nasilja jesu prljava koža, neugodan miris djeteta, poderana, premala ili prevelika odjeća, natečeni podočnjaci, masnice, krađa hrane, glad, pretilost, rijetko igranje, slabi napredak, hiperaktivnost ili neaktivnost, česti plač, spavanje na satu i slično.

3. SOCIJALNA ISKLJUČENOST – POJMOVI I DEFINICIJE

Prema izvješću o društvenom razvoju Republike Hrvatske iz 2006. godine, socijalna isključenost je proces kojim su određeni pojedinci gurnuti na rub društva i tako se udaljavaju od prilika za rad, mogućnosti za ostvarenje prihoda i obrazovanje, te od mreže društvenih aktivnosti (Aguado Asenjo i sur, 2006:17). To je razmjerno trajna, višestruko uvjetovana i višedimenzionalna depriviranost odnosno prikraćenost pojedinca. Ova tvrdnja podrazumijeva da pojedinac trajno ne sudjeluje u raspodjeli društvenih dobara, da takvo nesudjelovanje nije posljedica osobina ili akcija pojedinca i da je pogođen višestrukim životnim nesrećama kao što su gubitak prijateljske mreže, emocionalne potpore ili informacija o mogućnostima zapošljavanja, uz sve veća financijska ograničenja (Matković, Štulhofer, 2006:1).

Europska komisija prvi put spominje pojam isključenosti u dokumentu iz 1988. godine (Šućur, 2004:206). Nerijetko se javljaju poteškoće prilikom definiranja termina socijalne isključenosti jer ono može označavati vrlo različite životne situacije, ali se uglavnom poklapa s uobičajenim pojmovima diskriminacije i marginalnosti. Šućur (2004) navodi da se socijalna isključenost javlja kada se pojedinac ne može uključiti u društvo i imati koristi od socijalnih usluga jer je pogođen kombinacijom različitih problema kao što su nezaposlenost, neprikladne kvalifikacije, siromaštvo, loše ili neriješeno stambeno pitanje, narušeno zdravlje, nasilje, visoko kriminalna okolina, raspad obitelji ili neprihvaćenost od svoje uže sredine. Rizičnim, odnosno socijalno isključenim grupama smatraju se grupe ljudi koji imaju slabe veze s državom - vlast ih smatra krivim za vlastitu situaciju, pojedinci bez kvalifikacija, koji se susreću s diskriminacijom zbog raspada tržišta rada, ili pojedinci s vrlo lošim obiteljskim i osobnim mrežama (Šućur, 1998:207).

Značenje i određenje pojma socijalne isključenosti može se analizirati i kroz tri temeljne paradigme koje nalazimo u literaturi (Šućur, 1995:227):

- paradigmu solidarnosti koja je proizašla iz sociologije i kulturalnih studija, a smatra da se isključenost javlja kada dođe do pucanja socijalne veze između pojedinca i društva
- paradigmu specijalizacije koja promatra isključenost kao rezultat socijalne diferencijacije i podjele rada

- paradigmu grupnih monopola koja gleda društveni poredak kao prisilan i nametnut kroz hijerarhijske odnose moći i tvrdi da socijalna isključenost nastaje kad institucionalne i kulturne razlike drže pojedinca u nejednakosti protiv njegove volje

4 . HRVATSKA UDRUGA SOCIJALNIH RADNIKA

„Dana 3. srpnja 2016. godine održan je Okrugli stol pod nazivom „Tko može i kako spriječiti nasilje u obitelji?“, tijekom kojeg je iznijeta sva težina i kompleksnost bavljenja problematikom nasilja u obitelji.”⁴ Sudjelovali su djelatnici raznih centara za socijalnu skrb iz nekoliko hrvatskih gradova, Zagreba, Splita, i ostali građani koji su bili zainteresirani. Navelo se kako će Ministarstvo uskoro započeti s kontinuiranim edukacijama djelatnika centara za socijalnu skrb, da je u tijeku osnivanje Ustanove za smještaj žena i djece žrtava nasilja – „DUGA” i izrada Zagrebačke strategije za borbu protiv nasilja.

Ovo je primjer koji bi trebao potaknuti svakog običnog građana na promjenu ili bilo kakav pomak koji će biti primijećen, jer je svaki ovakav potez zahvalan i potreban kako bi se osigurala ona najmanja sigurnost osoba koje su izložene ikakvom nasilju. Već kada ga je iznimno teško potpuno ukloniti, bitno je raditi na tome da se nasilje suzbije i pojavljuje u malim postotcima.

⁴dostupno na: <http://husr.hr/web/?p=338>, 06.06.2019.

5. NASILJE NAD ŽENAMA

Nasilje nad ženama, kao i svaki drugi oblik nasilja, ugrožava fizičko i mentalno zdravlje žena, nadalje, njihovo samopouzdanje i samopoštovanje se smanjuje, a rizik od mnogih zdravstvenih bolesti kao što su depresija, uporaba alkohola i droge i kronične bolesti se povećava. Nasiljem nad ženama sociolozi se počinju baviti 70ih godina 20. stoljeća u okviru obiteljskog nasilja čiji je fokus usmjeren na nasilju nad djecom i ženama.

Zlostavljanje pogađa sve tipove žena u svim vrstama odnosa, neovisno o dobi, obrazovanju, kulturi, tjelesno stanje, socijalni status ili bilo koje drugo obilježje. Stručna je pomoć ovdje od iznimne važnosti, iako se često misli da će razgovor s nekim bližnjim biti od veće koristi i više pomoći. Stručne osobe s određenom količinom znanja o ovakvim problemima mogu pomoći puno više jer, za razliku od bližnjih, nisu ograničenog dometa i imaju puno iskustva.⁵

Nasilje nad ženama i nasilje u obitelji su pojmovi koji se često koriste kao sinonimi, no ovo je nasilje užeg područja te se orijentira na nasilje u svim vrstama intimnog odnosa. Izraženo je u ideologiji manje vrijednosti žena, njihovu nepoštivanju i tretiranju kao objekta. Nasilje u takvim, intimnim vezama koristi se kada jedna od osoba (u ovom slučaju muškarac, budući da se govori o nasilju nad ženama) upotrebljava silu kako bi dobio kontrolu nad ženom.

5.1. TERMINOLOGIJA NASILJA NAD ŽENAMA

Nasilje nad ženama je kompleksna i višedimenzionalna pojava. Može se definirati kao jedan od najgorih oblika kršenja ljudskih prava. Brojna istraživanja pokazuju kako je veća vjerojatnost da je žena ta koja će biti ozlijeđena, napadnuta, silovana, ili čak ubijena od svog bivšeg/sadašnjeg partnera, nego od bilo koje druge osobe (Ellsberg i Heise, 2005:12). Termin kojim se ovaj oblik nasilja opisuje naziva se *domestic violence*, a u nekim se zemljama, kao npr. u Južnoj Americi, taj termin koristi kao sinonim za *family violence*, a on obuhvaća svako nasilje koje se odvija u domu. Uključuje nasilje nad djecom i nad starijim i nemoćnim osobama. Unatoč tome, nasilje nad ženama je i dalje nedovoljno prepoznato kao društveni i zdravstveni problem.

⁵ dostupno na: <http://www.sigurnomjesto.hr/savjetovanje/cesta-pitanja/>, 06.07.2019.

Naziv *battered women* (zlostavljane žene) se uglavnom upotrebljava u Sjedinjenim Američkim Državama i Europi i njime se opisuju žene koje doživljavaju fizičko zlostavljanje od strane njihovih intimnih partnera. Sinonimi za ovaj termin jesu *spouse abuse* (zlostavljanje supružnika), *sexualized violence* (seksualno nasilje), *wife abuse* (zlostavljanje supruge), *intimate partner abuse* (intimno zlostavljanje partnera) i *wife assault* (napad na ženu). Svaki od ovih sinonima ima svoje nedostatke i ne precizira u potpunosti puni smisao termina zlostavljanje žena. Glavni je nedostatak to što ovi pojmovi ne ukazuju i na nasilje u izvanbračnim zajednicama ili na spojevima (*dating violence*) te neki od njih (*spouse abuse* i *intimate partner violence*) ne ekspliciraju da su najčešće žrtve žene.

Rodno uvjetovano nasilje (*gender based violence*) je termin koji se u posljednjem desetljeću pokušava koristiti za sve oblike nasilja nad ženama i djevojčicama. Ovo se nasilje odnosi na ono koje je uvjetovano rodnim ulogama i statusom u društvu, a ne na nasilne činove koje žena može iskusiti, kao npr. prijetnja pištoljem u pljački. Ono nije jednako nasilju nad ženama koje se podrazumijeva u literaturama. Upravo je ovo glavna razlika po čemu se ovaj termin izdvaja od ostalih. Rodno uvjetovano nasilje mješavina je rodničkih kulturnih vrijednosti, normi i uvjerenja, a posebno se odnosi na rodne uloge i muška prava. Odnosi se na ženska iskustva s nasiljem koja su posljedica nejednakih rodničkih odnosa, ali isto tako može se odnositi i na nasilje nad muškarcima, budući da su i oni nekada predmet zlostavljanja, onda kada ne uspijevaju ispuniti dominantne „maskulinističke norme” (True, 2012:9).

Sociolozi se nasiljem nad ženama počinju baviti 70-ih godina 20. stoljeća u okviru koncepta „nasilja u obitelji”, te je pozornost najvećim dijelom usmjerena na djecu i žene. U sociologiji se često koristi termin *obiteljsko nasilje* (engl. *Family violence*) koji se odnosi na svaki oblik zlostavljanja u obitelji bez obzira na spol i dob žrtve, odnosno počinitelja.

Tijekom godina, postojali su, i još uvijek postoje brojni teorijski pristupi koji pokušavaju objasniti ovu složenost. Godine 1998., Lori Heise objavio je i pomogao u popularizaciji teorijskog modela za razumijevanje etiologije nasilja nad ženama koja je desetljećima utjecala na akademske zajednice, istraživanja i sl. Ovaj integrirani ekološki model sugerira da na intimno nasilje partnera (IPV) uvelike utječe kompleksan niz međusobno povezanih čimbenika na razini pojedinca, odnosa zajednice i makro-socijalne razine. Najnovija verzija modela ojačana je suvremenim dokazima o riziku i

zaštitnim faktorima povezanim s IPV-om te uključivanje empirijskih dokaza iz zemalja s niskim i srednjim dohotkom.

5.2. UZROCI NASILJA NAD ŽENAMA

Uzroke nasilja nad ženama, pa i bilo kakvog drugog, pokušavaju otkriti i proučiti ne samo sociolozi, već i psiholozi, pravnici, javno zdravstvo, kazneni rad i mnogi drugi. Činjenicu da je nasilje uzrokovano kombinacijom različitih faktora podržavaju svi koji se ovim problemom bave. Jedan se dio odnosi na osobine ličnosti nasilnika, njegove perspektive, percepciju i sl., dok se drugi dio odnosi na društveno i kulturno okruženje. Muškarci najčešće imaju nisko samopoštovanje i tradicionalna vjerovanja o odnosu u obitelji, poput onoga da je žena ovisna o muškarcu i mora mu biti pokorna. Često su ljubomorni, a nekada imaju i povijest nasilja i zlostavljanja u obitelji. Većinom nemaju dobro razvijene verbalne vještine i tehnike za rješavanje problema. Osobna povijest počinitelja također je bitna i važna, odnosi se na izloženost nasilja među roditeljima ili izloženost nasilju od strane roditelja.

„Kasno prepoznavanje problema zlostavljanja žena ilustrira vezu između zlostavljanja i muškarčevog privilegiranog položaja u obitelji i društvu.”⁶ Muškarac koji zlostavlja ženu vjeruje da je iznad partnerice i želi da mu se ona podređuje jer smatra da je to posve normalno. Nadalje, na ženu se gleda kao na objekt, a kao primjer za to može se uzeti pornoindustrija, u kojoj se žensko tijelo upotrebljava s ciljem da se proizvod brže proda.

Osnovna teza feminističkih objašnjenja uzroka nasilja nad ženama je rezultat muškarčevog patrijarhalnog sustava (uvjerenje koje odrasle heteroseksualne muškarce pozicionira kao superiorne ženama i homoseksualcima) i vrijednosti koje su podržane od strane njegovog društva. Nasilje i zlostavljanje su metode kojima muškarac želi iskazati stav, moć i kontrolu. Neki smatraju kako je spol biološki determiniran, a da su rodne kategorije uvjetovane društvenim normama, institucijama i uvjerenjima (vjera, obitelj, vlast).

S druge strane, žene pokušavaju pronaći opravdanje za muškarca pa si često uljepšavaju stvarnost i misle da pretjeruju u zaključivanju da se radi o opasnom

⁶dostupno na: <http://os-mala-subotica.skole.hr/upload/os-mala-subotica/multistatic/4/NASILJE%20NAD%20DJECOM%20-%20Nasilje%20u%20obitelji.pdf>, 07.08.2019.

problemu. Nadalje, počinju kriviti sebe i smatrati da nisu dovoljno dobre, sposobne ili slično.

Nasilje nad ženama odvija se u nekoliko faza, a to su „faza stvaranja tenzije”, u kojoj svađe ostaju nedovršene i neraspravljene. Obilježja su joj da stres i napetost u nasilniku rastu, a žene uviđaju da je napad neizbježan. U ovoj fazi najčešće dolazi do psihičkog nasilja. Nadalje, „nasilna faza” je obilježena tjelesnim nasiljem, a konačna faza je „faza medenog mjeseca”, u kojoj se druga strana ispričava i govori kako mu je žao te da se ništa od ovog više nikada neće ponoviti. Pokušava zadobiti njezino povjerenje i oprost, što najčešće i uspijeva.

5.3. POSLJEDICE ZLOSTAVLJANJA

Dakako da život u zlostavljajućoj vezi uvelike utječe na fizičke i psihičke promjene kod žena. Utječe na osjećaj samopoštovanja kojeg više uopće nema, javlja se osjećaj bezvrijednosti te se ženino sudjelovanje u životu zajednice također ograničava i smanjuje. Primanje emocionalne podrške od bližnjih i primanje prihoda i mogućnost zadržavanja posla se također smanjuje. Osim tjelesnih ozljeda, koje mogu uključivati mogućnost smrtnog ishoda, javljaju se i psihički problemi kao što su stres, depresija, anksioznost, povećan rizik od samoubojstva, teškoće u pronalaženju daljnjeg partnera, itd. Posljedice psihičkog nasilja brojnije su od onih fizičkih te u puno slučajeva žene dožive više od jednog oblika nasilja pa su potrebe liječenja različite.

Žene koje su bile žrtve seksualnog nasilja pod povećanim su rizikom od spolno prenosivih bolesti. Najčešće emocionalne reakcije su strah, sram, ljutnja i visoka razina šoka. Posljedice kod tjelesnog nasilja sežu od ogrebotina i masnica pa sve do velikih oštećenja, invalidnosti, pa i smrti.

Posljedice nasilja nad ženama jesu opširne i intervencija treba biti prilagođena situaciji, obliku i vrsti s obzirom na koju je žena bila zlostavljana.

5.4. STAVOVI ŽENA PREMA NASILJU U OBITELJI

Različiti stavovi žena prema nasilju u obitelji prepoznaju se prema njenom izboru ponašanja:

1. Negiranje problema - problem ne postoji, stoga ne treba tražiti rješenja. Žene ovog stava razvijaju neodgovarajuća zdravstvena ponašanja kao što su prekomjerno uzimanje lijekova, pijenje alkohola, pušenje, pretjerano ili nedovoljno jedenje.
2. Preoblikovanje problema - preoblikovanje veličine problema uključuje očekivanje kako će „biti bolje“ jer postoji ljubav, zajednički život, djeca itd.
3. Samooptuživanje - opravdavanje nasilnog partnera izjavama kojima žrtva sama sebe optužuje za nasilno ponašanje, npr. „Možda sama izazivam nevolju.“
4. Traženje opravdanja - opravdavanje nasilnog partnera izjavama – „Divan je kad ne pije.“; „On ima naglu narav.“
5. Samokontrola i kontrola drugih - žena će često priklanja stavu kako je nasilnik „izazvan“, te iz tog razloga pažljivo bira postupke i riječi u komunikaciji što se često odnosi i na djecu „koju treba stišati dok partner spava“ ili „treba brzo očistiti kuću da se tata ne bi ljutio kad se vrati kući“.
6. Traženje socijalne pomoći - dio žena traži potporu u kriznoj situaciji. Više očekuju od prijatelja i rodbine nego od profesionalne službe kao što je socijalna skrb ili zdravstvena zaštita.
7. Aktivno rješavanje problem - većina žena ipak smišlja „skrivena“ rješenja kao pomoć u kriznim situacijama. Najčešće je to osmišljavanje kuda i kako otići kad situacija postane izrazito opasna, ako izgubi kontrolu nad njom ili ako dotadašnja ponašanja ne daju rezultat.

5.5. ISTRAŽIVANJA

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji na snazi je već punih šest godina, a još uvijek nedostaju sustavno prikupljeni podaci o iskustvima njegove provedbe. Zato je Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, u suradnji s Autonomnom ženskom kućom Zagreb i 10 drugih nevladinih organizacija za pomoć ženama žrtvama nasilja u obitelji, pokrenuo i proveo istraživanje iskustava žena koje su se zbog nasilja u obitelji obratile državnim tijelima.

U istraživanju su sudjelovale 333 žene koje su bile (67%) ili su još uvijek (32%) žrtve nasilja u obitelji. Sve su one zbog problema nasilja u obitelji kontaktirale različita

Oblik nasilja	%
Fizički napadi (šamari, premlaćivanje, nanošenje tjelesnih ozljeda, davljenje, guranje...)	71,8
Pokazivanje sile (razbijanje stvari, bacanje predmeta, prijetnja oružjem...)	79,6
Verbalni napadi (galama, uvredljive i ponižavajuće poruke, prijetnje, ucjene...)	96,1
Seksualni napadi (prisilni seksualni odnosi, neželjene seksualne aktivnosti, izlaganje pornografskim sadržajima protiv volje...)	35,7
Ometanje radne uloge (zabranjivanje zapošljavanja, ometanje na poslu, određivanje gdje će se i pod kojim uvjetima žena zaposliti...)	43,8
Financijsko zlostavljanje (oduzimanje novca i imovine, zabrana korištenja zajedničkih dobara, nepodmirivanje materijalnih potreba djece...)	64,9
Socijalna izolacija (ograničavanje slobode kretanja, zabranjivanje kontakata s prijateljima i rodbinom, kontroliranje telefonskih razgovora...)	63,7
Emocionalne ucjene (prijetnje samoubojstvom u slučaju da ga žena ostavi, optužbe za neuzvraćenu ljubav...)	62,2
Ograničavanje intelektualne slobode (zabranjivanje obrazovanja, zabranjivanje izražavanja vlastitih uvjerenja, vjerskih i kulturalnih osjećaja i nametanje svojih uvjerenja...)	44,1
Ometanje roditeljske uloge (sprečavanje kontakata s djecom, određivanje odgojnih postupaka, manipulacija djecom kako bi se spriječio roditeljski utjecaj majke...)	48,6
Nešto drugo	7,2

Tablica 1: Oblici nasilja kojem su žene bile ili još uvijek jesu izložene

državna tijela. Žene čija smo iskustva ispitivali bile su širokog raspona dobi i različitog stupnja obrazovanja. Njihova prosječna dob iznosila je nešto više od 40 godina ($M=40,47$; $SD=11.503$), a kretala se u rasponu od 20 do 76 godina.

Kao što se iz podataka prikazanih u Tablici 1. vidi, žene su bile izložene različitim oblicima nasilja , a vrlo rijetko su izvještavale samo o jednom obliku nasilja. Njih 72% je trpjelo fizičke napade, oblik ponašanja koji ljudi obično najbrže i najlakše prepoznaju kao nasilje. U velikoj većini slučajeva (82%) nasilnik je bračni ili izvanbračni drug s kojim žena živi u istom kućanstvu. U 11,8% slučajeva radi se o bivšem suprugu s kojim je žena prisiljena živjeti u istom kućanstvu, a u 6,1% slučajeva o bivšem suprugu s kojim žena više ne živi u istom kućanstvu. Velika većina ispitivanih žena, njih 87,7%, ima jedno ili više djece.

U prosjeku, broj djece po ispitanici iznosi 1,79 i sličan je nacionalnom parametru prema kojem prosječan broj djece iznosi 1,4. Važno je reći da većina majki (njih 57%)³ izjavljuje kako nasilnik ometa njihovu roditeljsku ulogu. Također, za više od polovice djece majke izjavljuju da su izravne žrtve nasilja. Pritom je skoro trećina djece žrtva fizičkog zlostavljanja, a za 12 djece majke su navele da su bila žrtve seksualnog zlostavljanja svojih očeva. Ovi podaci ponovno potvrđuju spoznaju kako u obiteljima u kojima se odvija partnersko nasilje prema ženi često izravno stradavaju i djeca.

U trenutku kad se žena žrtva nasilja u obitelji obraća nekoj od institucija društva, to nasilje obično traje već dulje vrijeme. Mali postotak žena (njih 18%) prvi put stupa u kontakt s nekom institucijom u trenutku kad nasilje traje kraće od godine dana. Duljina trajanja nasilja do trenutka kad žena uspostavlja prvi kontakt s nekom institucijom opisuje težinu problema s kojim se društvo suočava, pa i determinira uspješnost njegovog rješavanja.

6. NASILJE NAD DJECOM

Problem nasilja nad djecom bio je prepoznat još u 19. stoljeću od strane socijalnih radnika, ali o njemu još nisu pisali. Pedijatriji su 1940-ih godina uočili obrasce dječjih ozljeda kao posljedicu nasilja u obitelji, a 1960-ih se pojavljuje mnogo literature o nasilju nad djecom.

Zlostavljanje djece odnosi se na svaki oblik tjelesnog, emocionalnog i seksualnog zlostavljanja te zanemarivanje i neprikladno postupanje s djecom ili njihovo iskorištavanje. Predstavlja opasnost za dječje zdravlje, razvoj, tijelo i psihi. Najzastupljenije nasilje nad djecom je upravo ono psihičko, nakon čega slijedi tjelesno. Najčešći oblik tjelesnog nasilja je šamaranje, a psihičkog nasilja svjedočenje obiteljskome. Osobine djeteta poput lakog temperamenta, zdravlja i više inteligencije su čimbenici koji smanjuju vjerojatnost za pojavu nasilja.

6.1. POČINITELJI

Počinitelji zlostavljanja djece su najčešće sami roditelji. Psihološka obilježja odraslih koji tjelesno zlostavljaju djecu bila su predmetom brojnih istraživanja. Roditelje koji zlostavljaju djecu obilježavaju emocionalne teškoće i teškoće u ponašanju. Tu je uključena povećana ljutnja, niska tolerancija, nisko samopoštovanje, i u nekim slučajevima depresija.

Teškoće u obiteljskim i drugim odnosima uključuju psihičko i tjelesno nasilje u braku, izoliranost od šire obitelji i prijatelja te zlostavljanost u vlastitome djetinjstvu. Kod roditelja koji zlostavljaju djecu često je prisutno više zdravstvenih problema i veći broj stresnih životnih događaja. Teškoće u roditeljskom ponašanju se odnose na nerealistična očekivanja roditelja od djeteta, neuvažavanje njegovih potreba i mogućnosti. Iz toga proizlaze da takvi roditelji nemaju dobru komunikaciju sa svojim djetetom, manje ga potiču i neuspješni su s usklađivanjem metoda discipliniranja djeteta.

6.2. POSLJEDICE ZLOSTAVLJANJA

Kod zlostavljanja djeteta pojavljuje se cijeli niz emocionalnih problema i problema u ponašanju, a neki od njih su anksioznost, depresija, lošiji školski uspjeh, neposlušnost,

noćne more, nisko samopoštovanje i sl. Kod adolescenata dolazi do teškoća u stvaranju bliskih odnosa u odrasloj dobi, povećani rizik od skitnji i međugeneracijski prijenos nasilja.

Djeca koja su svjedoci nasilja među roditeljima ili su i sama bile žrtve, kad odrastu, češće su nasilna prema svojim partnerima ili prema svojoj djeci. Djeca izložena nasilju u obitelji mogu očitovati krajnosti u ponašanju. Neki imaju odličan školski uspjeh, težnju ka savršenim standardima koji se razvijaju zbog velikog straha od neuspjeha i pretjeranu odgovornost.

S druge strane, neka djeca istu situaciju prolaze na drugačiji način. Javlja se poremećaj koncentracije, slabog praćenja i uspjeha u školi, nespretno ponašanje, razvijanje krive slike o sebi, itd. Ukoliko se radi o emocionalnom zlostavljanju djeteta, ono može razviti negativne izjave o sebi, postati sramežljivo, agresivno, okrutno prema drugima, a nekada čak i prezahtjevno. Nadalje, tjelesno nasilje utječe i na teškoće u kognitivnom funkcioniranju koje prvenstveno podrazumijevaju usporen kognitivni razvoj, oslabljene verbalne sposobnosti, teškoće sa pamćenjem, oslabljene perceptivno-motoričke sposobnosti i vještine čitanja i računanja.

Problemi socio-emocionalnog razvoja su najizraženiji kroz teškoće stvaranja i održavanja stabilnih i pozitivnih emocionalnih veza sa drugima. Dugoročne posljedice tjelesnog zlostavljanja u djetinjstvu najčešće se odnose na kriminalno i nasilničko ponašanje, zloupotrebu sredstava ovisnosti i socio-emocionalne probleme u zreloj dobi.

Poremećaji ponašanja mogu biti rezultat zlostavljanja na socijalno ponašanje i doživljavanje socijalnih odnosa. Poremećaji mogu biti neposlušnost, prkošenje i delinkvencija. Zlostavljanje djece može dovesti do dugoročnih teškoća. Mnoge od psiholoških i socijalnih teškoća koje se pojavljuju kod tjelesno zlostavljane djece mogu se uočiti i kod odraslih koji su u djetinjstvu bili tjelesno zlostavljani.

Posljedice koje dijete može imati su isključivo štetne i negativne. Učinci nasilja u djetinjstvu ostaju vidljivi do kraja života, pojedinac je u nemogućnosti da uspostavi i zadrži kvalitetnije odnose tijekom života. Učinci sprječavaju cjelovit i pravilan razvoj, pa tako žrtve nasilja karakteriziraju krize, preseljenja, neuspjele veze i cijeli im je život obilježen. Neki od njih su u nemogućnosti reguliranja emocija kao što su bijes i užas, često su u lošim odnosima, amneziji, poremećajima prehrane, depresiji i kroničnom osjećaju izolacije. Izlaganje djeteta nasilju u obitelji može snažno i negativno utjecati na razvoj mozga čineći ga više reaktivnim, a manje prilagodljivim. Tako dijete s vremenom

može razviti sklonost reakciji kao da se uvijek nalazi u opasnoj ili stresnoj situaciji, čak i kada to nije slučaj.

6.3. ISTRAŽIVANJA

Britansko nacionalno društvo za prevenciju zlostavljanja djece (NSPCC) iznosi sljedeće podatke o prijavama koje se odnose na različite oblike zlostavljanja djece (NSPCC AnnualReport 1992):

- Fizičko zlostavljanje: 26%
- Seksualno zlostavljanje: 20%
- Zanemarivanje (zapuštanje): 22%
- Emocionalno zlostavljanje: 11%
- Ostalo: 21%

Starost zlostavljane djece bila je:

- Do 5 godina: 37%
- 5 do 9 godina: 31%
- 10 do 14 godina: 23%
- 15 do 17 godina: 7%
- 18 i više godina: 2%

6.3.1. FIZIČKO ZLOSTAVLJANJE

Ponekad dijete nije izravno fizički zlostavljano, ali je svjedok, promatrač zlostavljanja u obitelji. Istraživanja su pokazala da djeca zlostavljanih majki te djeca koja su česti svjedoci roditeljskog sukoba pokazuju probleme u ponašanju te imaju smanjenu socijalnu kompetenciju i mogućnosti prilagodbe. (Grich i Fincham, 1990; Wolf i sur. 1985).

Djeca koja žive u nesređenim obiteljskim okolnostima (npr. stalni sukobi roditelja pred djecom, otac povremeno odsutan, u zatvoru ili na liječenje zbog alkoholizma), sama postaju napadači, što je moguće primijetiti već u predškolskim ustanovama (Miljević-Ridički, 1988): istraživanje provedeno u 15 grupa djece dobi od dvije do šest godina pokazalo je da se s djecom koja napadaju drugu djecu (grizu, štipaju, tuku) kod kuće

vrlo loše postupaju. Često su u vlastitom domu promatrači ili žrtve i psihičkog i fizičkog maltretiranja. Prosječna dob fizički zlostavljane djece je sedam godina i četiri mjeseca (NSPCC, 1993). Fizičko zlostavljanje djeteta može početi već u prenatalnom periodu (Condon, 1986):

- fizički napad kao odgovor na pokrete fetusa;
- zanemarivanje i nezaštićivanje fetusa od alkohola, nikotina, droga i drugih štetnih utjecaja;
- namjerno izazivanje pobačaja (dizanje teških predmeta i sl.), Napadači su najčešće i sami bili žrtve zlostavljanja.

Sljedeći prikaz slučaja (Condon, 1986) jasno pokazuje kako se zlostavljanje prenosi iz jedne generacije u drugu:

D. R. je 15-godišnja djevojka u prihvatilištu za maloljetne neudate majke. U 25. tjednu trudnoće došla je na ginekološki pregled radi atipičnog krvarenja. Budući da je djevojka nekoliko sati prije toga informirana da joj se ne može prekinuti trudnoća jer je prekasno, liječnica je posumnjala da je djevojka namjerno učinila nešto da prouzroči pobačaj. Pokazalo se da je djevojka redovito udarala fetus, preko trbušnog zida, kao odgovor na njegove pokrete.

Sama je to verbalizirala ovako: "Ono uništava moj cijeli život... sve što radi po cijeli dan je da postaje veće i veće i udara me kad god mu se prohtije ... ja ga mrzim i želim da izađe van iz mene ... Izgledam grozno tako debela, ne mogu više ići van s društvom, čak više ne mogu niti igrati odbojku. Ono zna što mi radi i to radi namjerno. Nitko više nije zainteresiran za mene, svi se brinu samo za njega."

Životna priča ove djevojke puna je situacija zlostavljanja, još od doba kad je ona sama bila fetus:

"Ona je najmlađa od triju kćeri. S obzirom na to da joj je primarna obitelj bila disfunkcionalna, njezina boravišta su bila različita: obitelji udomitelja, državne institucije (različiti domovi za djecu) i ponekad njezina vlastita (disfunkcionalna) obitelj. Otac ju je fizički i seksualno zlostavljao od najranije dobi. Majka joj je vrlo potanko ispričala kako je pokušavala pobaciti dok ju je nosila: "Skačući sa stolca, ležeći u vrućoj vodi, opijajući se."

ZNAKOVI FIZIČKOG ZLOSTAVLJANJA:

U usporedbi s ostalim oblicima zlostavljanja, ove znakove najlakše je uočiti i prepoznati. To su:

- česte ozljede (modrice, masnice, opekotine, ogrebotine, lomovi) i zamatanje, prekrivanje odjećom da bi se one pokrile;
- otežano kretanje, bolni pokreti;
- tipično ponašanje: sklonost samo ranjavanju, povlačenje ili agresija, bježanje od kuće, izbjegavanje povratka kući, izbjegavanje fizičkog kontakta. (Cudina-Obradović i Težak, 1995)

6.3.2. EMOCIONALNO ZLOSTAVLJANJE

Ako dijete ne dobiva pažnju i ljubav ili mu se neprestano prijeti i ruga, omalovažava, ono je emocionalno zlostavljano. Roditelji koji uopće ne pokazuju ljubav i privrženost, već stalno viču, prijete i kritiziraju dijete te ono gubi povjerenje u sebe i postaje nervozno i povučeno, emocionalno zlostavljaju svoje dijete.

Navodimo iskaz odrasle osobe koja je kao dijete bila emocionalno zlostavljana (NSPCC, 1993): "Moje djetinjstvo je bilo grozno. Imao sam mamu i tatu, ali ne mamu i tatu koji vole svoje dijete, brinu za njega i podržavaju ga. Ja sam kršćanin, ali osjećam se kao hipokrit jer su moji osjećaji prema roditeljima duboki, snažni osjećaji mržnje, bijesa, ozlovoljenosti i gorčine. Cijeli svoj život patio sam od depresivnosti, anksioznosti i očajavanja. Kad bih trebao nacrtati sliku svog djetinjstva, nacrtao bih crnu sobu bez prozora. Kad bih crtao sebe, nacrtao bih malog, prebijenog psića, koji stoji u kutu i trese se kao hladetina."

Emocionalno zlostavljanje česti je pratilac ostalih oblika zlostavljanja. Prosječna dob emocionalno zlostavljanog djeteta je sedam godina i šest mjeseci (NSPCC; 1993)

ZNAKOVI EMOCIONALNOG ZLOSTAVLJANJA:

- nedostatak povjerenja u sebe i druge, povlačenje ili agresija;
- nervozni postupci;
- nepovjerenje u druge;

- poremećaji spavanja (moguće noćne more i sl.);
- poremećaji uzimanja hrane (pretjerano jedenje ili odbijanje hrane);
- tikovi;
- bježanje od kuće;
- pokušaji samoubojstva.

6.3.3. SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE

Seksualno zlostavljanje može imati izrazito štetne i dugotrajne posljedice. Seksualno zlostavljana djeca mogu sama postati napadači ili ulaziti u osobne odnose u kojima prevladava nasilje ili zlostavljanje. Seksualno zlostavljanje mogu počiniti i djeca djeci.

Nedavna istraživanja britanske organizacije National Children's Home (NCH) pokazuju da je jedan od troje onih koji seksualno zlostavljaju mlađi od 18 godina. Tretman je prijeko potreban, jer, kao i kod ostalih oblika zlostavljanja, zlostavljana djeca sami postaju napadači i nastavljaju isto ponašanje u odrasloj dobi.

U nastojanju da objasni što se smatra seksualnim zlostavljanjem, NCH navodi primjere za primjereno i neprimjereno ponašanje te seksualno zlostavljanje (NCH 1992):

Primjereno ponašanje:

- dvoje djece slične dobi igraju se "doktora i medicinske sestre" i "pregledavaju" se međusobno i pritom su oboje zadovoljni što sudjeluju u igri;
- sedamnaestogodišnji mladić ima seksualni odnos sa svojom šesnaestogodišnjom djevojkom i oboje to žele;
- dvoje mladih adolescenata isprobavaju peting i oboje to žele.

Neprimjereno ponašanje:

- četverogodišnji dječak nagovara svoju trogodišnju sestru da se "igra s njegovim malim", kada ona to očigledno ne želi;
- četverogodišnja djevojčica, čim dođe svojoj prijateljici, odmah - znači izvan konteksta neke igre - predlaže da svuku odjeću.

Seksualno zlostavljanje:

- četrnaestogodišnji dječak prisiljava devetogodišnju djevojčicu da imaju spolni odnos;

- desetogodišnji dječak nagovara sedamnaestogodišnju djevojku (mentalno hendikepiranu) da se pred njim svuče;
- četrnaestogodišnji dječak siluje trinaestogodišnjeg dječaka

ZNAKOVI SEKSULANOG ZLOSTAVLJANJA

Einbender i Friedrich (1989) navode znakove seksualnog zlostavljanja u djevojčica od 6 do 14 godina:

- problematično ponašanje: pojačane seksualne preokupacije, prerana seksualna zrelost, naglašena seksualnost, sklonost seksualnim igrama;
- smanjene kognitivne sposobnosti i školsko postignuće;
- slaba socijalna prilagodba;
- depresivni i suicidalni simptomi;
- impulzivne reakcije;
- nezadovoljavajući odnosi u obitelji (pojavljuju se i kao uzrok i kao posljedica seksualnog zlostavljanja). Ovim znakovima valja dodati medicinske indikatore zlostavljanja (Bays i Chadwick, 1993):
- prisutnost sjemena;
- genitalne i anaine povrede (rastrganost, otrgnuće, nagnječenost, modrice, podlijevi krvi);
- trudnoća
- pozitivan test na sifilis ili gonoreju (a da bolesti nisu dobivene perinatalno)
- HIV-infekcija (ako nije dobivena perinatalno ili intravenoznim putevima);
- naglašeno povećan otvor himena u odnosu na dob, uz povrede himena ili zaliječene povrede i ožiljke bez adekvatnog objašnjenja kako su povrede nastale. Složeniji i teži oblik seksualnog zlostavljanja jest incest.

NSPCC navodi iskaz trinaestogodišnje djevojčice: "Moj tata mi je rekao da je za njega normalno da sa mnom ima spolni odnos. Morala sam mu vjerovati, jer on je moj tata. On sad želi da radim razne seksualne stvari. Molim vas da mi pomognete. Ja ne želim da moj tata ide u zatvor. Ja samo želim da to prestane."

Lundberg Love i sur. (1990) iznose rezultate kliničkih istraživanja koji pokazuju da su žrtve incesta podložne cijelom nizu psiholoških problema još mnogo godina nakon zlostavljanja.

Posljedice incesta jesu:

- depresivni simptomi;
- osjećaj obilježnosti, otuđenosti i izoliranosti;
- problemi samopoštovanja;
- poteškoće u interpersonalnim odnosima i socijalnoj prilagođenosti;
- problemi sa seksualnošću;
- negativni osjećaji, ne samo prema počinitelju zlostavljanja već i prema drugim ljudima;
- strah, anksioznost;
- pretjerana briga za sigurnost drugih;
- psihosomatski simptomi.

6.3.4. ZANEMARIVANJE DJECE

Prosječna dob zanemarivane djece je pet godina i jedan mjesec (NSPCC, 1993).

ZNAKOVI ZANEMARIVANJA:

- bijedan izgled (zapuštena i neodgovarajuća odjeća, prljava kosa, nokti i sl.):
- dijete napreduje slabije od svojih vršnjaka;
- izgladnjelost;
- agresivno ponašanje;
- problemi s uzimanjem hrane;
- povlačenje;
- pospanost;
- dugotrajni problemi sa zdravljem;
- teškoće u školi.

Istraživanje u Hrvatskoj (Singer i sur., 1988) na uzorku od 549 ispitanika koji su u razdoblju od deset godina bili osuđivani zbog krivičnog djela zlostavljanja i zapuštanja djece pokazalo je da su u više od 90% slučajeva počinitelji samo zapuštali djecu ili su ih zlostavljali i zapuštali, a u neznatnom broju su osuđeni jer su dijete samo zlostavljali (8, 4).

U 20% slučajeva djeca su živjela u vrlo teškim uvjetima, bez osnovnih higijenskih uvjeta i bez minimalnog reda u prehrani. U 40% slučajeva su zbog neprikladne i neredovite prehrane bila u znatnoj mjeri neishranjena.

Djeca koja su zanemarivana tri do pet godina pokazivala su sljedeće poremećaje u ponašanju:

- kriminalitet (25%);
- skitnja (39%);
- poremećen odnos prema školi (57%);
- bježanje od kuće (34%);
- prekomjerno uživanje alkohola (20%).

7. ŽENE I DJECA ŽRTVE OBITELJSKOG NASILJA-STANJE I PODACI U RH

U Hrvatskoj je nasilje u obitelji, bez obzira na trud i rad mnogih civilnih organizacija i nevladinih udruga i postavljenog zakonodavstva, još uvijek nova i nedovoljno istražena tematika ako se uspoređujemo s razvijenijim zemljama EU i svijeta. Jedna od teorija koja objašnjava čestu pojavu obiteljskog nasilja u Hrvatskoj je prevladavanje patrijarhalnih odnosa u obitelji koji doprinose povećanju stope zlostavljanja žena i djece. Žene koje imaju egalitarnije stavove postaju sve manje zadovoljne brakom i izvještavaju o većem neslaganju s partnerom. Žene s netradicionalnim stavovima o rodnim ulogama trebaju pregovarati o obiteljskim dužnostima s partnerima koji u manjoj mjeri podržavaju egalitarne vrijednosti, što povećava potencijal za pojavu sukoba u njihovom braku. U Hrvatskoj su žene i djeca u najvećem broju slučajeva žrtve obiteljskog nasilja.

Centri za socijalnu skrb su tijekom 2007. i 2008. godine zabilježili 4.683 slučaja nasilja prema djeci i 16.683 slučaja nasilja prema drugim članovima obitelji (Ajduković i Ajduković, 2010:295). Od sveukupnog broja prijava za obiteljsko nasilje koje su zaprimili centri za socijalnu skrb, daleko najmanje su uputili liječnici (194) i škole (558), a znatno više same žrtve (1.584), svjedoci (582) i policija (18.320). Od ukupnog broja slučajeva evidentiranih u sustavu socijalne skrbi, u 72% slučajeva žrtve su bile ženske osobe, a u 87% počinitelji su bili muškarci (Ajduković, Ajduković, 2010:295).

Godine 2003. Autonomna ženska kuća Zagreb provela je prvo istraživanje o rasprostranjenosti nasilja protiv žena u obitelji koje je da je u Republici Hrvatskoj najmanje 29% žena doživjelo neki oblik fizičkog zlostavljanja koje je počinio njihov intimni partner. Dakle, svaka četvrta žena u Hrvatskoj preživjela je neki od fizičkih oblika nasilja u obitelji (Bego i sur, 2011).

Da se odnos spolova u obiteljskom nasilju nažalost ne mijenja, da su u slučajevima najdrastičnijih, najvidljivijih oblika zlostavljanja muškarci uglavnom počinitelji, a žene uglavnom žrtve, potvrđuju i druge statistike. Tijekom 2010. godine policija je zabilježila oko 15 tisuća slučajeva nasilnih incidenata u obitelji. Od toga, u njih više od 13 tisuća nasilje su počinili muškarci, a oko tisuću slučajeva (oko 5%) nasilnici su bile žene.⁷ Statistički podaci o osuđenim počiniteljima zlostavljanja u obitelji pokazuju da je u Republici Hrvatskoj posljednjih godina postignut mali napredak u suzbijanju i

⁷ Izvor: <http://www.novolist.hr/Info-Fun/Zanimljivosti/I-muskarci-mogu-biti-zrtve-nasilja>

kažnjavanju tog neprihvatljivog ponašanja, ali stopa njegova pojavljivanja je ipak u porastu.

Od ukupnog broja osuđenih počinitelja njih 94,8% osuđeno je za prekršajno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji, a 5,2% za kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji. Promatrano na razini Republike Hrvatske, to znači da je broj osuđenih prosječno 270 na 100 000 stanovnika. Najčešće izrečene mjere ovim počiniteljima odnose se na obavezno liječenje od ovisnosti, novčanu kaznu, uvjetnu kaznu i kaznu zatvora, ovisno o težini situacije. Podaci prikupljeni u razdoblju od 2007. do 2010. godine pokazuju da su počinitelji najčešće muškarci dobne skupine od 40 do 49 godina sa završenom srednjom školom ili samo završenim osnovnoškolskim obrazovanjem te da je najviše počinitelja obrtničkih zanimanja, koji ne obavljaju zanimanje. Najviše su zabrinjavajući podaci koji govore da je svaki treći počinitelj kaznenog djela i svaki osmi počinitelj prekršajnog djela nasilja u obitelji recidivist.⁸

Osnovne prepreke uspješnom suzbijanju nasilja nad ženama su:

1. financijska nemoć žena koja je izražena kroz tri bitna parametra - nezaposlenost, strukturu vlasništva aktualnog stambenog prostora i vrlo nizak prosječan mjesečni prihod - čak 57% žena u Hrvatskoj nema prihod veći od 2500 kuna;
2. slaba učinkovitost društvenih institucija i ustanova zaduženih za sanaciju posljedica zlostavljanja i suzbijanje agresivnog ponašanja u obitelji
3. slaba informiranost o pravnim aspektima koji se tiču uređenja obiteljskih odnosa - Obiteljskom zakonu i pravima žena.⁹

Do sada u Hrvatskoj nije bilo provedeno niti jedno istraživanje svih oblika nasilja nad djecom koje bi moglo predstavljati valjani okvir za praćenje ove pojave i procjenjivanje učinaka različitih intervencija usmjerenih na njeno smanjivanje. Također nije provedeno niti jedno istraživanje u kojem se izloženost djece nasilju ispitala za neko vremenski ograničeno i djetetu vremenski blisko razdoblje (Ajduković i sur, 2012:372).

Prvo ciljano istraživanje nasilja nad djecom omogućeno je sudjelovanjem Hrvatske u međunarodnom FP7 projektu BECAN. Projekt je pokrenut zbog nedostatka relevantnih i međunarodno usporedivih podataka u regiji te ubrzanim promjenama koje se događaju u zemljama jugoistočne Europe, a pokazao je da se s porastom dobi

⁸Izvor: http://www.ured-ravnopravnost.hr/site/images/pdf/dokumenti/studije-i-analize_111.pdf 12.8.2019.

⁹Izvor: <http://www.azkz.net/istrazivanja.html> 12.8.2019.

djece mijenjaju obrasci nasilnih postupaka u obitelji. Smanjuje se korištenje tjelesne kazne, povećava se psihičko nasilje, ali neovisno o dobi djeteta podjednako se često poseže za tjelesnim zlostavljanjem. Osim toga, djeca koja su žrtve nasilnih ponašanja u obitelji također i u većoj mjeri svjedoče nasilju među drugim članovima obitelji te prekomjernom konzumiranju alkohola i/ili droga kod ukućana (Ajduković i sur, 2012). U zadnjih nekoliko godina organizacije civilnog društva dale su velik doprinos borbi protiv obiteljskog nasilja. Istraživanje koje je 2010. godine provela nevladina udruga "Ženska soba" pokazuje da u Hrvatskoj djeluju 32 udruge koje pružaju aktivnu podršku i pomoć žrtvama obiteljskog nasilja. "U 2003. godini Hrvatski Sabor je usvojio Zakon za zaštitu od nasilja u obitelji koji u definiciju obiteljskog nasilja uključuje fizičko i psihološko zlostavljanje, zastrašivanje, seksualno uznemiravanje i ograničavanje slobode kretanja i komunikacije. Usprkos solidnom zakonskom okviru, implementacija tih zakona i dokumenata u svakodnevnom životu unutar sustava prečesto ide na štetu žena i djece koji su preživjeli nasilje"

8. PREVENCIJA I SUZBIJANJE OBITELJSKOG NASILJA

U posljednjih nekoliko godina međunarodne organizacije kao UN, UNICEF i Vijeće Europe su razvile strateške dokumente čiji je cilj sprječavanje i zaustavljanje nasilja u obitelji. Zajedničko im je da nasilje u obitelji određuju kao društveno neprihvatljivo i kriminalno ponašanje, potiču međusektorski pristup prevenciji i zaustavljanju nasilja u obitelji i naglašavaju potrebu razvoja programa usmjerenih na nasilnike uz stalni razvoj i unapređivanje usluga žrtvama obiteljskog nasilja. Hrvatska se aktivno uključila u navedene međunarodne trendove. To se očituje u razvoju programa prevencije, razvoju zakonske regulative i inkriminiranju nasilnog ponašanja u obitelji kao kaznenog ili/i prekršajnog djela, razvoju edukativnih programa za senzibilizaciju stručnjaka za rad u području nasilja te izradu nacionalnih strateških dokumenata koji su temelj borbe protiv nasilja u obitelji (Ajduković, 2004:171). Nasilje u obitelji je osobni, obiteljski i društveni problem koji značajno narušava kvalitetu života i mentalno zdravlje svih onih koji su mu izloženi - posredno ili neposredno. Država ima pravo i obavezu poduzeti potrebne mjere da bi spriječila nasilje u obitelji odnosno smanjila i olakšala njegove posljedice. Ovo određenje jasno izražava stav da nasilje u obitelji nije samo i isključivo problem pojedinca ili obitelji kao sustava, već zastupa koncept odgovornosti države da poduzme odgovarajuće mjere uključujući:

1. djelotvorni zakonski okvir djelovanja: kaznene sankcije, restituciju, posredovanje i obvezu tretmana nasilnika;
2. preventivne mjere: javno informiranje i obrazovanje čiji je cilj promjena stavova koji zastupaju tradicionalne odnose moći i nejednakosti u obitelji u odnosima muškaraca i žena, roditelja i djece;
3. djelotvorne mjere: zaštite, skloništa, savjetovišta, centre za podršku i slične usluge za one koji su preživjeli nasilje u obitelji (Ajduković, 2004:172).

Kako bi stručnjaci mogli adekvatno raditi na prevenciji nasilja, moraju ispravno analizirati i procijeniti stanje. Stručni suradnici moraju postaviti realne ciljeve kako bi ih mogli ispuniti te odrediti koje će mjere provoditi kako bi prevencija bila što uspješnija. Nasilje u obitelji se može suzbiti indiciranim, selektiranim ili univerzalnim intervencijama. Indicirane intervencije su intervencije usmjerene prema onima koji su već izvršili nasilje (liječenje nasilnika). Selektirane intervencije su ciljane prema rizičnijim skupinama

stanovnika ili pojedincima (savjetovanje li uvježbavanje pozitivnih roditeljskih odnosa prema djeci u obiteljima s niskim socioekonomskim statusom i jednoroditeljskim obiteljima), dok su univerzalne intervencije usmjerene prema grupama ili cjelokupnoj populaciji, a ne individualno (različite tribine i televizijske kampanje za suzbijanje nasilja u obitelji).

8.1. HRVATSKO ZAKONODAVSTVO I NJEGOVA IMPLEMENTACIJA

Odbor ministara donio je 1990. godine Preporuku o socijalnim mjerama koje se tiču unutar obitelji. Ta preporuka sadržava opće preventivne mjere i konkretne mjere - informiranje, otkrivanje nasilja, prijavljivanje nasilja, pomoć i terapija za cijelu obitelj, mjere za djecu, mjere za žene, mjere za počinitelje, obrazovanje, socijalne radnike te volonterske udruge i financijske implikacije (Cvjetko i sur, 2004:145). U Obiteljskom zakonu, koji je stupio na snagu 1999. godine, prvi je put u Hrvatskoj zakonski upotrijebljen pojam "nasilničko ponašanje u obitelji" te su predviđene odgovarajuće zakonske mjere za isto:

Članak 118:

U obitelji je zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog druga ili bilo kojeg punoljetnog člana obitelji.

Članak 362:

Bračni drug ili bilo koji punoljetni član obitelji koji se protivno članku 118. ovog Zakona u obitelji nasilnički ponaša kaznit će se za prekršaj kaznom zatvora u trajanju od 30 dana.

Zakon je napravio bitan preokret u odnosu prema nasilju u obitelji i doveo je do niza pozitivnih promjena u radu policije u zaštiti od nasilja u obitelji. Do tada je policija sa slučajevima obiteljskog nasilja mogla postupati samo kao s prekršajima protiv javnog reda i mira. Počinitelju nasilničkog ponašanja kao kaznenog djela (neovisno o tome radi li se o osobi muškog ili ženskog spola) danas se u RH može izreći:

1. posebna obveza sudjelovanja u postupku psihosocijalne terapije,
2. sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja
3. sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti (Ajduković, 2004:173).

U RH se danas aktivno radi na suzbijanju i prevenciji nasilja u obitelji. Ciljevi primarne prevencije su: razvijati programe prevencije nasilja u populaciji djece i mladih osoba; razvijati programe prevencije usmjerene na djecu i mlade izložene nasilju u obitelji i svjedoke nasilja u obitelji radi smanjivanja međugeneracijskog prijenosa nasilja; smanjivati pojavu nasilničkog ponašanja među mladim osobama u partnerskim vezama i djeci svjedocima i/ili žrtvama nasilja u obitelji osigurati poseban tretman. Nadalje, mjere RH za prevenciju nasilja u obitelji su: razvijati i provoditi programe primarne prevencije nasilja u partnerskim vezama u populaciji djece i mladih osoba u RH; razviti i sustavno provoditi stručnu skrb svakog djeteta s iskustvom izloženosti nasilja u obitelji te povećati dostupnost psihološkog tretmana djeci i mladima traumatiziranim nasiljem u obitelji.¹⁰ Bez obzira na dobro postavljen i razrađen zakonski okvir, ostaje otvoreno pitanje može li u praktičnom dijelu prevencija nasilja u Hrvatskoj konkurirati prevenciji nasilja u nekim od najrazvijenijih zemalja u Europi. U Hrvatskoj je za sada i otvaranje većeg broja skloništa za žrtve obiteljskog nasilja oblik prevencije od najtežih posljedica – teških tjelesnih ozljeda, kontinuiranih psiholoških trauma i smrti. Dakle, još uvijek se ne može govoriti o prevenciji u pravom smislu te riječi, kao sprječavanju nasilja prije nego se ono dogodi, dok se u cijelosti ne usklade zakoni, financije i stručnjaci i duboko ne iskorijene rodne predrasude (Mamula i Belamarić, 2005:412).

8.2. PRAVA ŽENA I DJECE U RH

Ključne riječi koje danas određuju društveni okvir i etiku postupanja u slučajevima nasilja u obitelji jesu ljudska prava. Potvrđujući da je nasilje nad ženama kršenje prava i osnovnih sloboda te da ono sprječava ili poništava ostvarivanje tih prava i osnovnih sloboda i izražavajući zabrinutost zbog dugogodišnjeg neuspjeha u zaštiti i promicanju tih prava i sloboda u svim slučajevima nasilja nad ženama; priznajući kako se kroz nasilje nad ženama očituje povijesna nejednakost u odnosima moći između muškaraca i žena i da je nasilje nad ženama jedan od ključnih društvenih mehanizama putem kojeg su žene potisnute u podređeni položaj Ujedinjeni Narodi su 1993. godine objavili Deklaraciju o uklanjanju nasilja nad ženama. "U ovoj deklaraciji UN jasno navodi da žene imaju pravo na jednako uživanje i zaštitu svih ljudskih prava i osnovnih sloboda u

¹⁰Izvor: www.mspm.hr/.../nacionalna-strategija-2011-2016.pdf 16.8.2019.

političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili bilo kojem drugom području. Ova prava uključuju:

1. pravo na život;
2. pravo na jednakost;
3. pravo na slobodu i sigurnost osobe;
4. pravo na jednaku zaštitu pred zakonom;
5. pravo na pošteđenost i zaštitu od svih oblika diskriminacije;
6. pravo na najviše moguće standarde fizičkog i mentalnog zdravlja;
7. pravo na pravedne i povoljne uvjete rada i
8. pravo da ne budu izložene mučenju ili drugim okrutnim, nehumanim ili ponižavajućim postupcima i kaznama".¹¹

Republika Hrvatska je država članica UN-ovih konvencija o zaštiti prava žena - Konvencije o političkim pravima žena, Konvencije o državljanstvu udane žene, Konvencije o pristanku na brak, minimalnoj dobi za zaključivanje braka te Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece. Uz ove međunarodne instrumente, temeljni pravni dokumenti za zaštitu prava žena u Hrvatskoj su Ustav (koji sadržava odredbu protiv diskriminacije) i Zakon o ravnopravnosti spolova. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova zaprima prijave svih fizičkih i pravnih osoba vezane za diskriminaciju u području ravnopravnosti spolova, prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima spolne diskriminacije te provodi neovisna istraživanja o diskriminaciji, objavljuje neovisna izvješća i razmjenjuje raspoložive informacije s odgovarajućim europskim tijelima. Hrvatsko zakonodavstvo se uvođenjem nasilničkog ponašanja u obitelji u kazneno i prekršajno zakonodavstvo jasno izjasnilo spram nasilja u obitelji kao ponašanja koje ugrožava i povređuje osobne slobode i prava ljudskog bića te druga prava i društvene vrijednosti, odnosno ponašanju koje povređuje osnovne društvene vrijednosti. To je u skladu s vrednotama i praksom koju promiču ključna međunarodna tijela kao što su Ujedinjeni narodi, Vijeće Europe i Svjetska zdravstvena organizacija (Ajduković, 2004:171).

¹¹Izvor: <http://www.prs.hr/index.php/medunarodni-dokumenti/un-dokumenti/270-un-deklaracija-o-uklanjanju-nasilja-nad-zenama> 16.8.2019.

Prava djece u Hrvatskoj jedno je od onih područja u kojem je zabilježen značajan napredak. Vidljivo je to kroz izvješća pravobraniteljice za djecu, ali i u glasnijem promišljanju prava i interesa djece u javnom prostoru, odnosno većom osjetljivošću cijelog društva za izazove koji otežavaju ili onemogućuju ostvarenje dječjih prava. Unatoč tome, ti izazovi su i dalje mnogobrojni i složeni. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju Vijeća Europe o ostvarivanju prava djece i Konvenciju o kontaktima s djecom te je potpisala Konvenciju o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja. Ovi su međunarodni instrumenti, zajedno s ustavnom odredbom koja nalaže posebnu zaštitu djece, značajno utjecali na razvoj zakonodavstva osmišljenog za zaštitu dobrobiti djece, njihova obrazovanja i razvoja. „Najvažniji takvi zakoni su Obiteljski zakon, Zakon o socijalnoj skrbi, Zakon o udomiteljstvu i Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece predviđa aktivnosti i mjere u područjima odgoja i obrazovanja, zdravlja, prehrane, uloge obitelji u podizanju i odgoju djece, socijalne skrbi, djece žrtava trgovanja, zlostavljane i zanemarene djece te djece pogođene ratom i posljedicama rata. Ured pravobranitelja za djecu prati usklađenost zakona i drugih propisa u Hrvatskoj koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece s odredbama Ustava, prati izvršavanje obveza i primjenu svih propisa koje proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih dokumenata, zalaže se za prava i interese djece te predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu“.¹² Teške posljedice obiteljskog nasilja pogađaju žrtvu, koja iza zida šutnje i srama često ostaje dugotrajno izolirana u strahu, ali i cijelo društvo. Pogođena su naročito djeca jer obiteljsko nasilje izravno krši njihovo pravo na sigurno odrastanje i odgoj u obitelji (Radić i Radina, 2014). Nasilje u obitelji predstavlja izravnu opasnost djetetovom fizičkom, emocionalnom i socijalnom razvoju, uz velike šanse da će dijete, prije ili kasnije, nastaviti taj krug nasilja. Iako je u području zaštite prava žene i djece u Hrvatskoj uložan znatan trud, stanje je još uvijek daleko od zadovoljavajućeg. Ostaje potreba za dodatnim aktivnostima prevencije, snažnijih zaštitnih mjera, edukacije osoba koje rade u ovom području te znatno učinkovitije zaštite žrtava kojima je potrebna socijalna i financijska podrška. Također, posebnu bi pozornost trebalo usmjeriti na unapređenje i razvijanje mjera namijenjenih prevenciji obiteljskog nasilja, a ne samo mjerama rehabilitacije žrtava koja su takvo nasilje već pretrpjela (Radić i Radina, 2014:753).

¹²Izvor: http://www.unicef.hr/upload/file/370/185135/FILENAME/Analiza_stanja_prava_djece_i_zena.pdf
16.8.2019.

8.3. STRUČNJACI I INSTITUCIJE U RH

Odgovornost za zaštitu ljudskih prava u Hrvatskoj ima Vlada, nezavisne institucije, organizacije civilnog društva i sudovi. Javno-zdravstveni djelatnici rade u partnerstvu sa širokom grupom ljudi i organizacija, koristeći profesionalne eksperte iz medicine, epidemiologije, psihologije, sociologije, kriminologije, te nastavnike i ekonomiste. Svaka osoba ima pravo na svoju privatnost i privatnost svoje obitelji, a budući da je obiteljsko nasilje pod snažnom društvenom osudom, razumljivo je da članovi obitelji u kojoj ima nasilja o tome nerado govore. Zakonska je obveza stručnjaka, u prvom redu zdravstvenih djelatnika, prijaviti nasilje u obitelji. To je jasno navedeno u Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji u kojem se kaže da su, između ostalog, zdravstveni radnici obvezni prijaviti policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznali u obavljanju svojih poslova, a oni stručnjaci koji ne prijave počinjenje nasilja u obitelji bit će kažnjeni novčanom kaznom (Ajduković i Ajduković, 2010:297). Ovo posebno naglašavam jer je liječnička ordinacija jedan od rijetkih prostora gdje žrtve osjećaju dozu povjerenja prema stručnjaku i najčešće tamo priznaju zdravstvene i psihičke probleme, a moguće je da su neki od tih problema uzrokovani nasiljem kojem su izloženi u svojim obiteljima. Zdravstveni djelatnici mogu imati ključnu ulogu u ranom prepoznavanju i prevenciji nasilja u obitelji jer su oni jedini 26 stručnjaci s kojima svi ljudi kontaktiraju tijekom života i koji mogu stvoriti povjerljivo okruženje za razgovor (Ajduković i Ajduković, 2010:295). Pod pojmom psihosocijalne intervencije razumiju se svi psihološki tretmani koji nadilaze puko kažnjavanje ili zastrašivanje zlostavljača, a usmjereni su na pozitivne promjene kod počinitelja i koje mogu smanjiti recidivizam (Ajduković, 2004:178). Psihosocijalne intervencije odnose se na široki raspon usluga koje se pružaju počiniteljima i koje utječu na njihove stavove, sliku o sebi, mentalno stanje i ponašanje, a najčešće ih provode psiholozi i psihijatri. Očito je da su važnost prevencije, ranog prepoznavanja poremećaja u ponašanju i istodobne intervencije u slučaju nasilja te suradnje institucija u zaštiti žrtava nasilja neosporne. Stoga postoji potreba za suradnjom raznih institucija (policije, sudova, škola, socijalne skrbi) s obzirom na prikupljanje podataka o nasilju, kao i po pitanju uporabe zajedničkih definicija i metodologije.¹³ Takvo sveobuhvatnije razumijevanje pojave nasilja u obitelji vodilo bi uspješnijoj prevenciji. U zaštiti od obiteljskog nasilja važan je preventivni rad koji uključuje kontinuirane edukacije i pomoć obiteljima, kao i kontinuirane edukacije

¹³Izvor: http://www.unicef.hr/upload/file/370/185135/FILENAME/Analiza_stanja_prava_djece_i_zena.pdf

stručnjaka i društvenih institucija. Programi usmjereni prema rizičnim obiteljima trebaju biti povezani i s edukativnim ustanovama u kojima se školuju stručnjaci za takav rad, a ako se nasilje već dogodilo, potrebna je dobra organizacija zdravstvene službe u prepoznavanju i tretmanu nastalih problema, kao i uska suradnja sa svim institucijama (školstva, pravosuđa i socijalne zaštite) u pružanju multidisciplinarnе pomoći žrtvama, nasilnicima i njihovim obiteljima.

Osim zakonodavstva, pravobranitelja za djecu i ravnopravnost spolova, nadležnih centara za socijalnu skrb, liječnika primarne zdravstvene zaštite, psihijatra i psihologa, vrlo važan aspekt pomoći žrtvama obiteljskog nasilja pružaju i nevladine, organizacije civilnog društva s različitim razrađenim programima intervencije. Njihovo osnivanje i vođenje sigurnih kuća za žene i djecu koji su doživjeli obiteljsko nasilje te zapošljavanje i educiranje adekvatnih stručnjaka koji se na svakodnevnoj bazi mogu posvetiti potrebama žrtava uvelike je doprinijelo borbi s obiteljskim nasiljem na individualnoj, lokalnoj i nacionalnoj razini. Osmišljavanjem i provođenjem različitih kampanja među djecom najranije dobi, otvaranjem savjetovališta za žrtve i počinitelje nasilja te stalnim senzibiliziranjem javnosti za ovu problematiku spomenute organizacije predstavljaju vrlo važnog partnera zakonodavstvu i policiji te doprinose približavanju Hrvatske razvijenim zemljama Europe na području primarne prevencije nasilja u obitelji – suzbijanju ovog fenomena prije nego što se uopće dogodi.

9. EDUKATIVNA TRIBINA: STOP NASILJU NAD DJECOM, STOP NASILJU NAD ŽENAMA

Udruga žena Zagorska škrinjica iz Zlatar Bistrice organizirala je edukativnu tribinu "Stop nasilju nad djecom – stop nasilju nad ženama". Tribina se održala u subotu 19. studenoga 2016., u dvorani za sastanke Općine Zlatar Bistrica s početkom u 17 sati.

Tribina se održava povodom obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad djecom te Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama. Naglasak se stavlja na zaštiti od zlostavljanja, zanemarivanja i svih oblika tjelesnog i duševnog nasilja.¹⁴

Pozvani su svi mještani i građani s njihovim idejama, savjetima i informacijama da sudjeluju u tribini i pokažu znak podrške svim ljudima koji su podvrgnuti bilo kakvom obliku nasilja. Ne treba prestati raditi na tome, budući da ovaj problem postaje sve zastupljeniji i uočljiviji. Upravo iz ovog razloga nam razne udruge trebaju služiti kao primjer i poticaj da se nitko ne boji i ne ustručava napraviti prvi korak jer to je korak koji nekima može značiti puno.

¹⁴dostupno na: <http://lokalni.vecernji.hr/opcine/edukativna-tribina-stop-nasilju-nad-djecom-stop-nasilju-nad-zenama-u-zlatar-bistrici-1164>, 07.08.2019.

10. ISTANBULSKA KONVENCIJA

Istanbulska konvencija jest konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, ona je prvi pravno obvezujući i sveobuhvatan međunarodni mehanizam za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Konvencija pruža nov i detaljan međunarodnopravni okvir za djelotvornije iskorjenjivanje obiteljskoga nasilja i nasilja nad ženama.¹⁵

Cilj joj je nulta tolerancija na ovaj oblik nasilja i kao takva predstavlja veliki korak prema sigurnijoj Europi i šire. Okosnicu ove konvencije čine sprječavanje nasilja, zaštita žrtava i krivično gonjenje prijestupnika. Konvencijom se također pokušava promijeniti način razmišljanja pojedinaca tako što bi svi članovi društva, a posebno muškarci i dječaci, promijenili svoje stavove. U suštini, to je ponovni poziv na vijeću jednakost između žena i muškaraca jer nasilje nad ženama vuče korijene iz nejednakosti između žena i muškaraca u društvu, a opstaje zbog tolerancije i poricanja.

Konvencija se odnosi na sve žene i djevojčice, bilo kog porijekla, bez obzira na njihovu dob, rasu, vjeroispovijest, društveno porijeklo, imigrantski status ili seksualno opredjeljenje. Konvencijom se prepoznaje da postoje određene grupe žena i djevojčica koje su često izložene većem riziku da budu žrtve nasilja, te države trebaju osigurati da se njihove posebne potrebe uzmu u obzir. Države se također potiču da primjenjuju konvenciju i na ostale žrtve nasilja u obitelji, kao što su muškarci, djeca i starije osobe.

Konvencija sadrži i definiciju roda. Prema članku 3. Istanbulske konvencije rod označava društveno oblikovane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce. To bi značilo da se svaka osoba može razvijati u skladu s vlastitim interesima, sposobnostima i osobinama ličnosti, bez podjela društvenih uloga na one za djevojčice i dječake, odnosno žene i muškarce.¹⁶

Konvencijom se od zemalja članica očekuje da sankcioniraju sljedeće oblike ponašanja:

1. nasilje u porodici (fizičko, seksualno, psihičko ili ekonomsko nasilje);
2. proganjanje;
3. seksualno nasilje, uključujući silovanje;
4. seksualno uznemiravanje;
5. prinudni brak;

¹⁵ <https://mdomsp.gov.hr/istanbulska-konvencija/index.html> 27.8.2019.

¹⁶ <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/istanbulska-konvencija-danas-stupa-na-snagu-u-hrvatskoj-sto-ona-zapravo-donosi/> 27.8.2019.

6. genitalno sakaćenje žena;
7. prinudni pobačaj i prinudnu sterilizaciju.

Na taj način se šalje jasna poruka da nasilje nad ženama i nasilje u obitelji i nisu privatna stvar. Naprotiv, da bi se naglasilo koliko je traumatično nasilje unutar obitelji, počiniteljima čija je žrtva bračni partner, partner ili član porodice se može izreći stroža kazna.

10.1. GLAVNA OBILJEŽJA KONVENCIJE

Nasilje nad ženama je oblik kršenja ljudskih prava i vid diskriminacije. To znači da države odgovaraju ako adekvatno ne reagiraju na tu vrstu nasilja. Ovo je prvi međunarodni sporazum koji daje definiciju roda. To znači da je priznato da žene i muškarci nisu samo po biološkim odlikama žene ili muškarci, već i da rod označava društveno određenu kategoriju kojom se ženama i muškarcima određuju njihove uloge i ponašanje. Istraživanje je pokazalo da određene uloge i ponašanje mogu doprinijeti tome da se nasilje nad ženama smatra prihvatljivim.

Genitalno sakaćenje žena, prinudni brakovi, proganjanje, prinudni pobačaji i prinudna sterilizacija se ovom konvencijom kvalificiraju kao krivična djela. To znači da će države, po prvi put, morati uvesti ove vrste krivičnih djela u svoj pravni sistem.

Poziva se na uključivanje svih relevantnih državnih agencija i službi kako bi se pitanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici rješavalo na koordinirani način. To znači da agencije i nevladine organizacije ne bi trebale djelovati same, već bi trebale izraditi protokole za saradnju.

Obaveze država u skladu s konvencijom:

Sprječavanje:

- Promjena stavova, rodnih uloga i stereotipa po kojima je nasilje nad ženama prihvatljivo;
- Obuka stručnjaka koji rade sa žrtvama;
- Podizanje svijesti o različitim oblicima nasilja i njihovim traumatičnim posljedicama;
- Uvođenje nastavnih materijala o jednakosti u nastavni plan i program na svim nivoima obrazovanja;

- Suradnja sa nevladinim organizacijama, sredstvima javnog informiranja i privatnim sektorom kako bi se dosegla javnost

Zaštita:

- Osigurati da sve mjere u osnovi uzimaju u obzir potrebe i sigurnost žrtve;
- ustanoviti posebne službe za podršku koje će pružati zdravstvenu pomoć, kao i Psihološko i pravno savjetovanje žrtvama i njihovoj djeci;
- Otvoriti dovoljan broj sigurnih kuća i uvesti besplatnu telefonsku liniju za pomoć koja je otvorena 24 sata.

Krivično gonjenje:

- Osigurati da se nasilje nad ženama kriminalizira i adekvatno kazni;
- Osigurati da se kultura, običaji, vjera ili takozvana “čast” ne smatraju opravdanjem za bilo koje nasilno djelo;
- Osigurati da žrtve imaju pristup posebnim mjerama zaštite tokom istrage i sudskog postupka;
- Osigurati da agencije za provedbu zakona pravovremeno djeluju po pozivima za pomoć, te da adekvatno upravljaju opasnim situacijama.

Integriranje politika

- Osigurati da sve gore navedene mjere čine sastavni dio sveobuhvatne i koordinirane politike, te da ponude holistički odgovor na nasilje nad ženama i nasilje u porodici.¹⁷

10.2. ISTANBULSKA KONVENCIJA U RH

Istanbulska konvencija donesena je 2011. u Istanbulu i Turska je jedna od prvih zemalja koja ju je potpisala. Na snagu je stupila 1. kolovoza 2014. Potpisalo ju je ukupno 46 zemalja i Europska unija. Od članica Vijeća Europe nisu je potpisale samo Rusija, Armenija i Azerbejdžan. U Hrvatskoj je Istanbulska konvencija potpisana tijekom mandata SDP-ove Vlade još u siječnju 2013. godine, no ista nije bila ratificirana nekoliko godina. Kao razlog navodila su se značajna financijska sredstva koja država potpisnica mora izdvojiti u svrhu primjene svih odredaba Konvencije.

Premijer Andrej Plenković je 25. studenog 2016. izjavio da će “*Vlada Republike Hrvatske, odnosno ministrica za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku Nada*

¹⁷<https://rm.coe.int/1680464e6e> 27.8.2019.

Murganić, što skorije pokrenuti postupak ratifikacije Konvencije u Hrvatskom saboru". Rasprava o Konvenciji održana je 22. ožujka 2018. godine na 86. sjednici Vlade Republike Hrvatske. Konvencija je jednoglasno podržana, nakon čega Vlada upućuje prijedlog zakona o potvrđivanju Konvencije Hrvatskom saboru. Vlada je u zakon o potvrđivanju Konvencije ugradila i prijedlog interpretativne izjave u kojoj se navodi da je Konvencija u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, ne sadrži tzv. *rodnu ideologiju* i da se prvenstveno odnosi na zaštitu žena.¹⁸

Hrvatski sabor ratificirao je Konvenciju 13. travnja 2018. godine. Za ratifikaciju glasalo je 110 zastupnika, 30 protiv, a dva su bila suzdržana. Konvencija je u Hrvatskoj stupila na snagu 1. listopada 2018. godine.¹⁹ Tijekom iščekivanja na ratifikaciju Konvencije, u Republici Hrvatskoj su, a i u nekim drugim zemljama, nastali društveni prijevori: gdje određeni dio javnosti - u prvom redu krugovi vezani uz Katoličku Crkvu iznose kako je Istanbulska konvencija borbu za suzbijanje nasilja nad ženama bila iskorištena da pronese ideje i definicije koje ti krugovi etiketiraju kao tzv. "rodnu ideologiju". Suprotno tome, dio javnosti negira takve optužbe ukazujući na to da i znanstvena zajednica razlikuje spol i rod. Ističe se i da se pojam rodnog identiteta već javlja u hrvatskom zakonodavstvu, kao što je Zakon o suzbijanju diskriminacije.²⁰

¹⁸ <https://www.mreza-mira.net/vijesti/razno/sto-zapravo-donosi-istanbulska-konvencija-procitati-smo-je-i-izvukli-kljucno/> 27.8.2019.

¹⁹ <https://vijesti.hrt.hr/464507/istanbulska-konvencija-danas-stupa-na-snagu> 27.8.2019.

²⁰ <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/zao-nam-je-svih-koji-luduju-okolo-istanbulske-ali-rodni-identitet-u-nasem-je-zakonu-vec-10-godina/> 27.8.2019.

11. ZAKLJUČAK

U ovom se radu nastojalo ukazati na važnost razmatranja i ukazivanja nad nasiljem općenito, i svakako, na nasiljem nad ženama i djecom, koje je danas uvelike prisutno. Uznemiravanje žena i djece vrlo je česta pojava koju je potrebno prepoznati i u najmanju ruku pokušati spriječiti i reagirati, zalagati se za suzbijanje i prevenciju istoga. Potrebno je da se ovaj problem prepozna kao društveni, a ne samo privatni, jer iako se odvija unutar doma, uvelike utječe na svih.

Ovaj je problem prisutan kroz dugu povijest pa sve do danas. Nasilje je društveno neprihvatljivo, a za bilo kakvu promjenu, potrebna je suradnja različitih ustanova, nadležnih službi, organizacija i radionica s roditeljima i djecom. Jedan od problema predstavlja neinformiranost, nezainteresiranost i nesvjesnost da se ovo može dogoditi svakoj osobi. Cilj rada bio je ukazati na negativne strane koje nasilje sadrži, na mnogobrojne posljedice koje se odražavaju tijekom cijelog života. Posljedice nisu kratkoga vijeka već, dapače, dugoročne su, cjeloživotne, a nekada i fatalne. Pažnju je nužno usmjeriti na prevenciju samog nasilja kako ne bi bilo potrebno niti spominjati njegove posljedice.

Okruženi smo medijima; televizijom, radijom i ostalima, u kojima svakodnevno slušamo stravične događaje koji se događaju upravo ovdje, oko nas. Svjedoci smo da se problem neće i ne može riješiti preko noći, već je potreban trud i vrijeme. Iako možda nikada neće potpuno nestati, važno je raditi na tome da ga bude sve manje. Upravo primjeri iz prakse govore o posljedicama i teškoćama djece i žena. Najviše se pažnje poklanja sekundarnoj prevenciji kada se bavimo posljedicama i kada je možda već prekasno. Brojni su zakoni koji štite i brane pojedince od nasilja, stoga je svatko od nas pozvan pomoći u bilo kakvoj situaciji, ukoliko je to moguće.

Mnogi slučajevi nasilja nad djecom su i dalje neprepoznati iz razloga što se neki oblici teško prepoznaju, pa tako i zbog straha djece da se nekome otvore i kažu probleme koji ih zaokupljaju.

Kao što je već navedeno, nije dovoljno samo pričati o nasilju i provoditi kojekakva istraživanja, već je nužno raditi na suzbijanju istoga. To se može postići ranim, kvalitetnim odgojem djeteta, pri čemu prije svega, roditelj mora biti svjestan njegovih posljedica i dovoljno odgovoran da preuzme brigu o ovom problemu. Uključivanje djeteta u raznorazne aktivnosti, socijalizaciju, rješavanje problema razgovorom, a nikada bilo

kojim drugim načinom, sve su to stvari koje su potrebne kako bi dijete od malena usvojilo ovu karakteristiku. Prije svega roditelj djetetu treba biti primjer, treba poraditi na djelima, a ne samo riječima, i u jednom će trenutku i dijete uvidjeti koliko je zapravo ovaj način zdraviji i primjereniji i usvojiti će najljepšu karakteristiku te mirno i sigurno koračati kroz život.

Rad se konkretno najviše doticao definicija nasilja i vrsta nasilja, njihovih posljedica te čimbenika zbog kojih uopće dolazi do njega.

12. LITERATURA

KNJIGE:

1. Rosić, V. (2005) *Odgoj, obitelj, škola*. Rijeka: Žagar.
2. Rosić, V. (1998) *Obiteljska pedagogija*. Rijeka.
3. AguadoAsenjo, E., Bakula Anđelić, M., Barbarić, Đ., Bejaković, P., Brown, R. i sur. (2006). Neumreženi: Lica socijalne isključenosti u Hrvatskoj. Zagreb: Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) u Hrvatskoj.
4. Matković, T., Štulhofer, A. (2006). Socijalna isključenost u Hrvatskoj – empirijska analiza. U: Starc, N., Ofak, L. i Šabić, S. (ur.) *Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost*. Zagreb: UNDP.
5. Šućur, Z. (2004). Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija. *Revija za sociologiju*
6. Bego i sur. (2011). *Mogućnost zapošljavanja za žene koje su preživjele nasilje*. Zagreb: Autonomna ženska kuća Zagreb. Preuzeto 12.08. 2019. s <http://www.azkz.net/dokumenti/ccbad671a9d732dc24a8b76f2a604597.pdf>
7. Ajduković, D., Ajduković M. (2010). Nasilje u obitelji: što zdravstveni djelatnici mogu učiniti. *Medicina fluminensis*, 46(3).
8. Mamula, M., Belamarić, J. (2005). *Prevenција nasilja nad ženama i tretman žrtava* U: Singer, M. (ur.) *Kriminologija delikata nasilja*. Zagreb: Nakladni zavod Globus
9. Radić, I., Radina. A. (2014). *Zaštita od nasilja u obitelji: obiteljskopравни, prekršajnopравни i kaznenopravni aspekt*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 51(3), 727-754.

INTERNET:

1. <http://www.psyhoaktiva.hr/tretmanski-centar/psihosocijalni-tretman-nasilnika.html>
2. <https://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-nasilja-u-obilji>
3. <http://os-mala-subotica.skole.hr/upload/os-mala-subotica/multistatic/4/NASILJE%20NAD%20DJEKOM%20-%20Nasilje%20u%20obilji.pdf>
4. <http://www.sigurnomjesto.hr/savjetovanje/cesta-pitanja/>
5. <http://lokalni.vecernji.hr/opcine/edukativna-tribina-stop-nasilju-nad-djecom-stop-nasilju-nad-zenama-u-zlata-bistrici-1164>
6. <http://www.psyhoaktiva.hr/tretmanski-centar/sto-je-obiljsko-nasilje.html>
7. http://www.unicef.hr/upload/file/370/185135/FILENAME/Analiza_stanja_prava_djece_i_zena.pdf
8. <https://mdomsp.gov.hr/istanbulska-konvencija/index.html>

TABLICE:

Tablica 1: Oblici nasilja kojem su žene bile ili još uvijek jesu izložene